

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

LABORATORIUM

SZKOLNEJ DEMOKRACJI

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Autor: Janusz Żmijski
Korekta: Aneta Derda
Konsultacja: Monika Prus-Głaszczka
Grafika: Maciej Panas
Licencja: CC-BY-NC

Publikacja powstała w ramach programu Laboratorium Szkolnej Demokracji, prowadzonego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej. Projekt realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy Krajowy, finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

WSTĘP

Zapraszamy do zapoznania się z dobrymi praktykami 5 szkół, które uczestniczyły w programie Laboratorium Szkolnej Demokracji. Przez półtora roku uczniowski zespół roboczy, który działał przy wsparciu mentora oraz nauczycielskich opiekunów, wdrażał rozwiązania, mające na celu włączyć mechanizmy sprzyjające wspólnemu podejmowaniu decyzji przez uczennice i uczniów w szkole. Na wstępie wszystkie zespoły projektowe dokonały w swoich placówkach wstępnej diagnozy potrzeb uczniów/uczennic wobec szkolnej demokracji i przeszły szkolenie wprowadzające.

Działania w ramach programu miały formułę laboratorium społecznego¹. Ich celem było wdrożenie w każdej placówce zmiany polegającej na wypracowaniu, przetestowaniu i utrwaleniu stałych form włączania uczniów i uczennic w podejmowanie decyzji. Zmiana ta poszerzała zakres szkolnej samorządności i demokracji.

Przez włączanie uczniów/uczennic w podejmowanie decyzji i współdecydowanie nale-

1 Laboratoria społeczne to platformy do rozwiązywania złożonych problemów społecznych posiadające trzy podstawowe cechy:

- zaczynają się od zebrania różnych uczestników do pracy w zespole, który działa kolektywnie,
- są eksperymentalne,
- opracowane w nich pomysły i inicjatywy aspirują do tego, by mieć charakter systemowy.

<https://reospartners.com/what-are-social-laboratories/>

ży rozumieć wszelkie działania umożliwiające im zdobycie kompletnej informacji, wyrażenie swojej opinii oraz – tam gdzie to możliwe – udział w podejmowaniu decyzji w odniesieniu do wszelkich spraw mających wpływ na ich funkcjonowanie w szkole².

Partycypacja społeczna lub obywatelska to koncepcja, która zakłada, że udział wszystkich zainteresowanych osób w działaniach na rzecz wspólnego dobra lub podejmowaniu decyzji ich dotyczących, przynosi najlepsze efekty i wiele korzyści dla osób zaangażowanych. Przejawy

2 Michał Tragarz, Anna Samel, Katarzyna Starzyk, *Szkola demokracji. Praktyczny poradnik o współdecydowaniu w szkole*, Centrum Edukacji Obywatelskiej 2014, s. 3: <https://szkolademokracji2020.ceo.org.pl/upload/material/szkolademokracjipraktycznyporadnikowspoldecowaniewszkole.pdf>

partycypacji to wszelkiego rodzaju aktywność oddolna, inicjowana przez samych obywateli, a nie władzę³.

Rozwiązania przetestowane przez zespoły zostały następnie utrwalone poprzez dołączenie ich do listy stałych działań samorządowych, podejmowanych cyklicznie przez daną szkołę. Gwarancję mają stanowić odpowiednie zapisy w regulaminach szkolnych opisujące, przetestowany mechanizm partycypacji. Za metodę partycypacji uznajemy metodę wiodącą oraz wszelkie towarzyszące jej skoordynowane działania używane, w razie potrzeby, do uporządkowania dyskusji i demokratycznego podejmowania decyzji

³ <http://eduspaces.szkolazklasa.org.pl/partycypacja-w-szkole/>

w ważnych kwestiach. Metodę wiodącą zespoły robocze wybrały z puli przedstawionej im w trakcie szkolenia wprowadzającego. Dwie placówki wykorzystały w procesie podejmowania decyzji warsztaty przyszłościowe (Szczecin, Warszawa), dwie Open Space (otwartą przestrzeń) a jedna budżet partycypacyjny.

Minimalne kryteria dla wypracowanych mechanizmów partycypacji przewidywały, że

- ▶ musi ona uwzględniać min. 2 grupy społeczności szkolnej (np. uczniów i nauczycieli),
- ▶ powinna dotyczyć sprawy ważnej dla uczniów,

- ▶ forma działania będzie możliwie dostępna i atrakcyjna dla wszystkich zainteresowanych,
- ▶ nie może wykluczać nikogo z udziału,
- ▶ rozwiązanie nie ma charakteru jednorazowego, można je replikować w kolejnych latach,
- ▶ rozwiązanie wchodzi w stałą praktykę działania szkoły - zapisanie w dokumentach.

Mamy nadzieję, że doświadczenia szkół uczestniczących w programie, będą inspiracją dla innych szkół. A działania wprowadzane przez samorządy uczniowskie będą sprzyjały usłyszaniu głosu uczennic i uczniów oraz sprawianiu, że społeczność szkolna będzie miała wpływ na życie szkoły.

**METODY WSPIERAJĄCE
WSPÓŁDECYDOWANIE
UCZENNIC I UCZNIÓW
W SZKOLE I DOBRE
PRAKTYKI W PROGRAMIE
LABORATORIUM SZKOLNEJ
DEMOKRACJI**

OPEN SPACE – OTWARTA PRZESTRZEŃ, AKTYWNA METODA DYSKUSJI

Open Space (otwarta przestrzeń, dalej w skrócie - OS) to metoda prowadzenia otwartych debat z udziałem dużej liczby osób, należących do różnych grup związanych z daną społecznością. Spotkania organizowane są wokół wybranego wiodącego tematu i jest to jedyna kwestia sztywno ustalana przed ich rozpoczęciem. Reszta zależy od uczestników, w tym program i podział na grupy dyskusyjne skupione wokół poszczególnych wątków. Takich grup może być sporo i dlatego ważne jest, aby dostępne były oddzielne sale lub duża sala, w której da się zestawiać ze sobą stoliki do poszczególnych tematów. Przyjmuje się, że praca w grupach na dany temat nie powinna trwać dłużej niż 1,5 godziny. Całe spotkanie OS może trwać od dwóch godzin do kilku dni. Do zorganizowania spotkania potrzebny jest tylko jeden moderator.

Na spotkaniach obowiązują cztery zasady i jedno prawo, zwane Prawem Dwóch Stóp.

Zasady OS:

1. Ktokolwiek przyszedł, są to odpowiednie osoby.
2. O której się zacznie, to się zacznie.
3. Jak się skończyło, to koniec.
4. Cokolwiek wyszło jest jedynym, co mogło wyjść.

Prawo Dwóch Stóp

„Jeśli w jakimkolwiek momencie znajdziesz się w sytuacji, w której nie korzystasz ani nie dajesz od siebie wartości, idź gdzieś indziej.” Prawo to zachęca ludzi do wzięcia odpowiedzialności za własną naukę, stan psychiczny i wkład. Jeśli znajdziesz się w miejscu, w którym czujesz, że nie uczysz się lub nie jesteś w stanie wnieść wkładu, odejdź stamtąd i przenieś się innej grupy, w której możesz wnieść więcej wartości

i poczuć się bardziej zaangażowanym. Możesz się również zdecydować się na zrobienie czegoś zupełnie innego.

W szkole OS może być stosowany zarówno w działaniach społecznościowych, jak i edukacyjnych, między innymi do zarządzania klasą i całą społecznością szkolną, ujawniania problemów, które są dla nich ważne, czy też planowania dużych przedsięwzięć.

Warto jednak mieć na uwadze, że OS nie jest w zasadzie metodą podejmowania decyzji. Z założenia nie wiadomo, jakimi rezultatami zakończy się dana debata, dyskusja nie jest moderowana, nie można nawet mieć pewności, że poruszone zostaną tematy, które były ważne z punktu widzenia organizatorów. Jedyną pewną rzeczą jest to, że OS ujawni zagadnienia, które są aktualnie ważne dla samych uczestników oraz powiązane z nimi ich pomysły i wnioski. OS może natomiast być ważnym ogniwem w procesie podejmowania decyzji, który składa się z następujących kroków:

- ▶ Zidentyfikowanie problemu/wyzwania.
- ▶ Powstanie grupy roboczej.
- ▶ Debata OS.
- ▶ Analiza wniosków z OS przez grupę roboczą.
- ▶ Wypracowanie propozycji rozwiązań i konsultacje w klasach i na spotkaniu z radą pedagogiczną.
- ▶ Wdrożenie zmian.

Jeśli OS ma przynieść w szkole realną zmianę, to konieczne jest uzyskanie wsparcia od ciał, które podejmują w niej formalne decyzje - a więc dyrekcji i rady pedagogicznej. W przypadku tematów, które dotyczą samych uczniów i uczennic, jak np. samorząd uczniowski i jego działania - nie ma konieczności zapraszania dorosłych. Jednak, jeśli temat wchodzi w obszar kompetencji nauczycieli oni także uczestniczyć w debacie OS.

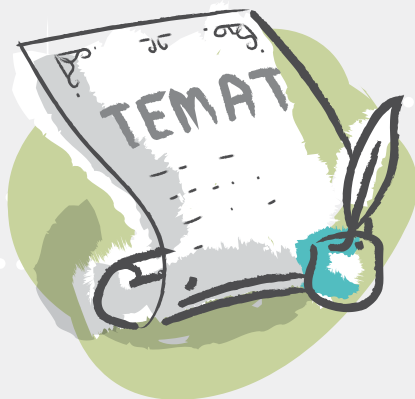
Co to?

OS to rodzaj debaty, w której przejmujesz odpowiedzialność za to o czym i w jaki sposób rozmawiacie. Dzięki demokratycznemu charakterowi każdy i każda może zabierać głos w roli eksperta. Całość prowadzą osoby chętne, a udział w poszczególnych częściach jest dobrowolny.

Po co?

- ▶ Aby nauczyć się demokratycznej dyskusji, zaangażować wszystkich, przełamać tradycyjne role i sposoby zachowań charakterystyczne dla „zwykłych” debat.
- ▶ Aby budować poczucie odpowiedzialności wszystkich uczestników za efekty debaty.
- ▶ Aby wypracować nowe, nieszablone i często zaskakujące pomysły na rozwiązania.

Przed

1. Określcie ogólny temat debaty - szeroki, ważny dla dużej grupy osób (np. działania samorządu uczniowskiego w naszej szkole).
2. Określcie czas i miejsce, zaproście uczestników reprezentujących różne grupy i podejścia.

W trakcie

3. Moderator/ka wprowadza uczestników w zasady i tryb pracy.
4. Osoby uczestniczące wspólnie tworzą listę szczegółowych tematów rozmów - program kolejnych sesji. Liczba tematów do omówienia zależy od dostępnej liczby miejsc i sesji.
5. Uczestnicy pracują w osobnych pomieszczeniach, dyskutując zaproponowane tematy i spisując wnioski.
6. Uczestnicy biorą udział w przerwach kawowych i zapoznają się z wynikami pracy innych grup.

Po zakończeniu

7. Organizatorzy zbierają wnioski ze wszystkich sesji w jednym materiale.
8. Organizatorzy omawiają wnioski i pomysły z debat i przekazują informację uczestnikom o tym, co zostanie wprowadzone w życie.

Zobacz także:

Partycypacja obywatelska: Otwarta przestrzeń: <https://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/techniki/otwarta-przestrzen/>

DOBRA PRAKTYKA: MŁODZIEŻOWY OŚRODEK SOCJOTERAPII W WAŁBRZYCHU

Obszary współdecydowania:

- ▶ Modyfikacja ośrodkowego regulaminy kar i nagród.
- ▶ Wprowadzenie postanowienia o corocznie organizowanym procesie wspólnego podejmowania decyzji.
- ▶ Przeznaczenie środków pozyskanych z projektu na organizację przestrzeni wokół ośrodka.
- ▶ Formy i metody, które mogą być stosowane przez nauczycieli, by motywować nas do zmian zachowań i postaw.

Metodę Open Space poznaliśmy w Warszawie podczas szkolenia w ramach projektu LSD [Laboratorium Szkolnej Demokracji]. Doświadczaliśmy jej na sobie, spodobała się nam i uznaliśmy, że w naszych warunkach jest możliwa do przeprowadzenia, choć wy-

maga pewnych modyfikacji. Po powrocie do placówki zespół projektowy (8 wychowanków) przedstawił całej społeczności propozycje trzech obszarów, które miały być poddane pod kolejne dyskusje. Na początku zorganizowaliśmy debatę o ewentualnych modyfikacjach w regulaminie kar i nagród stosowanych w MOS-ie. Kolejna debata poświęcona była zagospodarowaniu terenu wokół placówki, w związku ze zmianą jej lokalizacji. Przedyskutowaliśmy także formy i metody pracy motywującej nas do pozytywnych zmian, stosowane przez nauczycieli i wychowawców.

1. Ogólny temat debaty: modyfikacja ośrodkowego regulaminu kar i nagród.

Spotkanie odbyło się w jadalni (sesja plenarna i podsumowanie) i w dwóch salach tematycznych. Uczestnicy mogli dowolnie wybierać i zmieniać sale lub wyjść na korytarz. Poprzedziliśmy je instrukcją dotyczącą metody. Podany został temat.

Zespół projektowy z góry określił dwa tematy rozmów. W jednej sali dyskutowano nad karami a w drugiej nad nagrodami. W debacie udział wzięła cała społeczność wychowanków i zaproszeni nauczyciele, jeden rodzic oraz dyrektor - w sumie 28 wychowanków i 9 dorosłych. Następnie odbyło się spotkanie zespołu projektowego, na którym zebrano pomysły i skonkretyzowano je. Następnie przedyskutowano wnioski z radą pedagogiczną. W efekcie poszerzyliśmy za jej zgodą stosowany w ośrodku repertuar kar i nagród.

2. Ogólny temat debaty: przeznaczenie budżetu projektowego.

W debacie wzięła udział cała społeczność naszych wychowanków, zaproszeni wychowawcy ośrodka, nauczyciele oraz dyrektor - w sumie 30 wychowanków i 10 dorosłych.

W wyniku debaty pojawiły się dwie propozycje na wykorzystanie budżetu. Pomysł do

realizacji został wyłoniony poprzez głosowanie. Następnie stopniowo tworzyliśmy wspólnie projekt o nazwie *Zielony zakątek*: zainstalowaliśmy ozdobny zbiornik na wodę deszczową i kompostownik, posadziliśmy rośliny, uporządkowaliśmy tereny przyległe do ośrodka, postawiliśmy szklarnię i zorganizowaliśmy miejsce rekreacyjne. Przeprowadziliśmy również warsztaty wiedzy ekologicznej dla wszystkich wychowanków, poprzedzone wycieczką do Centrum Edukacji Ekologicznej Hydropolis we Wrocławiu. Wiedzę tam zdobytą wykorzystaliśmy podczas działań związanych z urządzaniem *Zielonego zakątka*, warsztatów tematycznych i konkursu.

- ▶ **Ogólny temat debaty: formy i metody, które mogą być stosowane przez nauczycieli, by motywować nas do zmian zachowań i postaw.**

W debacie udział wzięła cała społeczność naszych wychowanków, zaproszeni wychowawcy ośrodka i nauczyciele oraz dyrektor - w sumie 27 wychowanków

i 9 dorosłych. Zajmowaliśmy się dwoma obszarami, wyznaczonymi przez pytanie: *Jakie działania i komunikaty wychowawców ułatwiają nam motywowanie się, a jakie utrudniają?* Podzieliliśmy omawiane kwestie na dwa podobszary: SZKOŁA i OŚRODEK. Tym sposobem w wyniku dyskusji powstały cztery listy czynników.

Po przeprowadzeniu debat na poszczególne tematy, grupa projektowa dokonywała ewaluacji pomysłów i dopracowała listy czynników. Wypracowane i zebrane propozycje przedstawiane zostały całej społeczności ośrodka i kadrze placówki. W oparciu o sformułowane przez nas samodzielnie listy czynników, udzieliliśmy następnie informacji zwrotnych kadrze ośrodkowej: *„Co w działaniach i komunikatach poszczególnych dorosłych ułatwia lub utrudnia nam odnoszenie sukcesów edukacyjnych i wychowawczych?”*

Debaty były okazją do wypowiedzenia się wszystkich wychowanków. Przedstawienie kadrze zebranych i wypracowanych

wniosek czy propozycji spowodowało korzystną zmianę w repertuarze środków wychowawczych stosowanych w ośrodku. Co za tym idzie, wywarło pozytywny wpływ na nasze funkcjonowanie i samopoczucie.

DOBRA PRAKTYKA: I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. JANA ŚNIADECKIEGO W SIEMIANOWICACH

Obszary współdecydowania:

- ▶ Przestrzeganie praw ucznia.
- ▶ Wprowadzenie do dokumentów szkolnych postanowienia o corocznie organizowanym procesie wspólnego podejmowania decyzji.

Na początku przeprowadziliśmy ankiety wśród uczniów i uczennic naszej szkoły, aby dowiedzieć się co jest dla nich najważniejsze i w jakich sprawach chcieliby mieć większe prawo do decyzyjności. Kiedy

udało nam się opracować wnioski z ankiet, stwierdziliśmy, że najlepszym pomysłem będzie przeprowadzenie w szkole debat typu Otwarta Przestrzeń (Open Space). Podczas warsztatów w ramach Laboratorium Szkolnej Demokracji doświadczyliśmy na sobie, jak się pracuje tą metodą i jaki ona ma potencjał. Oceniliśmy, że nie będziemy w stanie sprawnie i z korzyścią dla wszystkich doprowadzić do spotkania wszystkich uczniów naszej szkoły, których jest około 300. Stało się zatem na tym, że zorganizujemy debaty w poszczególnych klasach. Część z sygnalizowanych w ankietach problemów dotyczyła praw ucznia, więc podjęliśmy decyzję, że spotkania klasowe odbędą się bez obecności nauczycieli.

Po podjęciu tej decyzji odwiedziliśmy wszystkie klasy by wyjaśnić, kim jesteśmy, o co nam chodzi oraz na czym polega debata Open Space. Prosimy kolegów i koleżanki, aby przygotowali się do spotkania dokonując refleksji na tym, jakie kwestie życia szkolnego są dla nich obecnie najbar-

dziej problematyczne lub z innego powodu przyciągają ich uwagę. Rozwiesiliśmy również plakaty w różnych punktach szkoły.

We współpracy z dyrekcją szkoły stworzyliśmy dokładny harmonogram spotkań w klasach. Spotkania prowadziły pary moderatorów. Byli nimi członkowie grupy projektowej LSD, liczącej 10 osób. Zabieraliśmy klasę o uzgodnionej godzinie do auli, gdzie czekał na nią zakupiony przez nas poczęstunek. Uczestnicy dzielili się na 2-3 grupy. Każdy dostał kartki, na których zapisywał, jaki temat chciałby poruszyć. Moderatorzy pomagali im pytaniami np.: Czego mi w szkole brakuje? Co mi nie odpowiada? Co chcę zmienić? Jakie są przyczyny tego, że jest tak, jak jest? Jak można zmienić obecny stan na lepszy?

Po około 20 minutach kończyliśmy tę fazę i spisaliśmy wszystkie zaproponowane tematy na flipczarcie. Każdy obecny mógł dzięki temu zapoznać się ze wszystkim propozycjami. Przez kolejne 1,5 godziny obecni mogli dyskutować nad wybranym tematem.

Każda grupa tematyczna zapisywała na plakacie efekty dyskusji. Potem plakaty zostały przedstawiane na forum, aby każdy mógł się zapoznać z tym, co robiły inne grupy.

Wszystkie debaty przeprowadziliśmy samodzielnie. Jesteśmy zadowoleni/ne z tego, jak te spotkania przebiegały. Pojawiło się dużo problemów, którymi nasi koleżanki i koledzy chcieliby się zająć. Zdecydowaliśmy, że plakaty ze wszystkich spotkań będą wyłącznie w naszej dyspozycji. Porobiliśmy z nich ogólne notatki, koncentrując się na powtarzających się kwestiach. Następnie spotkaliśmy się z panią Dyrektorem. Po zapoznaniu się przez nią z wynikami naszej pracy i przedyskutowaniu ich, odbyliśmy spotkanie z RP, której również przedstawiliśmy problemy i pomysły na to, jak będziemy dalej z nimi pracować. W ciągu kolejnych tygodni odbywaliśmy wiele spotkań i podjęliśmy wszystkie możliwe i niezbędne działania, by podjąć próby rozwiązywania problemów, które zostały ujawnione podczas debat.

WARSZTATY PRZYSZŁOŚCIOWE - ROZMOWY O SZKOLE – MIEJCU DLA WAŻNYM DLA WSZYSTKICH

Warsztaty przyszłościowe (Future Workshop) to metoda dyskusji umożliwiająca grupie ludzi twórcze opracowanie nowych pomysłów lub rozwiązań złożonych problemów wymagających zaangażowania różnorodnych interesariuszy. Daje dobre efekty w przypadku uczestników mających niewielkie doświadczenie w procesach twórczego podejmowania decyzji, co czyni ją użyteczną do pracy z dziećmi lub młodzieżą. W szkołach warto ją stosować np. do planowania przestrzeni wewnątrz i na zewnątrz budynków, stworzenia wspólnej wizji przyszłości wybranych aspektów działalności placówki czy rozwiązywania konkretnych problemów. Spotkania prowadzą przeszkoleni moderatorzy lub osoby, które zapoznały się z etapami metody. Można ją stosować w grupach różnej wielkości: małych (do 15 osób i moderator);

średnich (15–40 osób i dwóch–trzech moderatorów); dużych (do 200 osób, po jednym moderatorze na grupę roboczą). Jako wspomagające metody i techniki zaleca się burzę mózgów (np. w fazie krytyki przy lokalizowaniu obszarów wymagających interwencji), mapę umysłu (przy porządkowaniu puli zebranych pomysłów) oraz fantazję sterowaną, opowiadanie historii czy medytację (faza utopii).

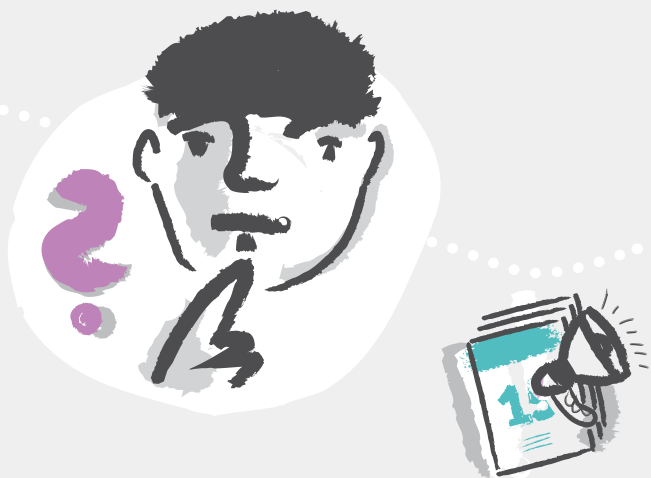
Co to takiego?

Warsztaty przyszłościowe to sposób na przeprowadzenia dyskusji o przyszłości określonego miejsca lub obszaru. Biorą w niej udział osoby ze społeczności związanej z tym miejscem, które reprezentują różne punkty widzenia.

Po co?

- ▶ Aby zobaczyć różne możliwości, poznać nieszablonowe pomysły na konkretną zmianę otoczenia.
- ▶ Aby zaangażować i poznać punkt widzenia osób z różnych grup, o różnych doświadczeniach i potrzebach, których bezpośrednio dotyczy dany problem i którzy są w stanie go rozwiązać.

1. Przed:

Zastanówcie się, co chcecie zmienić dzięki warsztatom, kto mógłby w nich uczestniczyć i jak chcecie zaprosić różne grupy zainteresowanych osób.

2. Przed:

Zaplanujcie gdzie i kiedy odbędą się warsztaty i jak długo będą trwały. Znajdźcie sposób promocji wydarzenia.

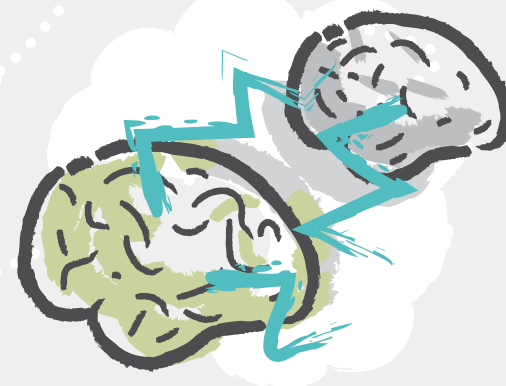

3. Przed:

Zaplanujcie w jaki sposób osoby uczestniczące w warsztatach zapoznają się ze sobą oraz dowiedzą się o regułach i planie spotkania.

4. W trakcie: etap krytyki

Uczestnicy i uczestniczki w grupach roboczych wspólnie analizują aktualną sytuację w szkole. Poszukują obszarów, które wymagają zmiany, problemów wymagających rozwiązania i niedoskonałości, które należy poprawić. Na tym etapie najlepszą metodą jest burza mózgów. Podczas tego etapu,

oprócz diagnozy, uczestnicy i uczestniczki próbują określić przyczyny obecnego stanu rzeczy. Wyniki ich pracy są porządkowane i spisywane. Tutaj przydaje się metoda mapy umysłu.

5. W trakcie - etap utopii

„Nie ma rzeczy niemożliwych”- uczestnicy i uczestniczki zapominają na chwilę o możliwych ograniczeniach i tworzą odważną wizję miejsca, w jakim chcieliby żyć.

6. W trakcie - etap realizacji

Uczestnicy i uczestniczki wspólnie wybierają najbardziej obiecujące pomysły z fazy utopii, oceniają możliwość ich wdrożenia i tworzą plan obejmujący działania, które pozwolą zbliżyć się do wymarzonej przyszłości.

7. Po zakończeniu:

Podsumujcie efekty warsztatów, zastanówcie się, które pomysły chcecie zrealizować, ustalcie jak przekażecie społeczności szkolnej informacje o tym, co zostało wypracowane.

Zobacz także:

- ▶ Partycypacja obywatelska: Warsztaty przyszłościowe: <https://partycypacja-obywatelska.pl/strefa-wiedzy/techniki/warsztaty-przyszlosciowe/>
- ▶ Warsztaty przyszłościowe https://solidarna.ceo.org.pl/sites/solidarna.ceo.org.pl/files/010_ii_semestr_warsztaty_przyszlosciowe.pdf
- ▶ Rene Victor Valqui Vidal, The Future Workshop: Democratic problem solving: https://www.researchgate.net/publication/46542051_The_Future_Workshop_Democratic_problem_solving

DOBRA PRAKTYKA: SZKOŁA PODSTAWOWA Z ODDZIAŁAMI INTEGRACYJNYMI NR 41 IM. ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ GRUPY BOJOWEJ „KRYBAR” W WARSZAWIE

Obszary współdecydowania:

- ▶ Zagospodarowywanie szkolnej przestrzeni wspólnej: utworzenie kącika relaksu, zakup automatu ze zdrowymi przekąskami i napojami.
- ▶ Wprowadzenie do szkolnych dokumentów postanowienia o corocznie organizowanym procesie wspólnego podejmowania decyzji.

Podczas wstępnego szkolenia dla wszystkich zespołów projektowych zapoznaliśmy się szczegółowo z proponowanymi metodami. Dzięki przeprowadzonej diagnozie poznaliśmy wcześniej aktualne potrzeby uczniów i uczennic naszej szkoły. W poprzednich latach szkoła intensywnie praco-

wała nad rozwiązaniami organizacyjnymi i regulaminowymi. Wyniki naszych badań ankietowych pokazały, że teraz uwaga uczniów i uczennic zwróciła się ku pożądanym zmianom w jej infrastrukturze. Chodziło przede wszystkim o to, by poprawić wygląd i wyposażenie pomieszczeń wspólnie użytkowanych przez naszą społeczność, w których młodzi ludzie mogliby się spotykać, wypoczywać i nawiązywać relacje. Uznaliśmy, że do tego celu najbardziej przydatne będą warsztaty przyszłościowe. Zdecydował o tym cały nasz zespół projektowy, liczący 10 osób.

Do zapoznania się z metodą wykorzystaliśmy jej opis przygotowany przez organizatorów LSD. Na spotkaniu naszego zespołu projektowego ustaliliśmy, co chcemy osiągnąć. Następnie zaprosiliśmy przewodniczących wszystkich klas i wyjaśniliśmy im dokładnie, na czym polegają warsztaty przyszłościowe tak, by mogli oni pełnić rolę moderatorów spotkań. Cała społeczność została poinformowana o naszych działa-

niach przez radiowęzeł szkolny. W poszczególnych klasach naszymi agentami byli ich przewodniczący. Ten system komunikowania się z uczniami i uczennicami w naszej szkole działa bardzo sprawnie.

Nasze działania odbywały się w okresie pandemii i związanych z nią ograniczeń. Zgromadzenie dużej grupy uczniów i uczennic ze wszystkich klas było w tej sytuacji niemożliwe. Członkowie naszej grupy projektowej wchodzili więc w rolę moderatorów warsztatów przeprowadzonych w swoich klasach. W innych starszych klasach moderatorami byli ich przewodniczący. W klasach IV-VI ich przewodniczących wspierały opiekunki grupy projektowej. Cała akcja zajęła nam 2 tygodnie, spotkania w klasach trwały zwykle około 2 godzin. Klasy w naszej szkole liczą od 20 do 25 osób, zatem moderatorzy dzieli często je na mniejsze grupy, pracujące nad poszczególnymi pomysłami. Niektóre spotkania z konieczności odbywały się zdalnie.

Po zakończeniu spotkań klasowych spotkali się wszyscy przewodniczący klas i członkowie zespołu projektowego LSD. Przedstawiliśmy sobie informacje o rezultacie spotkań w klasach. Następnie przystąpiliśmy do dyskusji, która miała na celu wyłonienie pomysłów do realizacji. Rozpoczęliśmy od podjęcia decyzji, że skupimy się na inwestycjach wewnątrz szkoły, gdyż na to pozwalały środki, którymi aktualnie dysponowaliśmy. Następnie analizowaliśmy pomysły będące owocem pracy warsztatowej w klasach. We wszystkich pojawiała się idea stworzenia w szkole kącia relaksu - miejsca, w którym można odpocząć, porozmawiać, poczytać, odizolować się od hałasu. Drugą, powszechnie podzielaną, uczniowską potrzebą okazały się automaty ze zdrowymi przekąskami i napojami. Te dwa pomysły zostały przez obecnych przyjęte do realizacji w drodze konsensusu.

Zaplanowany w wyniku warsztatu kącik relaksu powstał w bibliotece szkolnej. Zakupiliśmy wybrane przez uczniów pufy,

podstawki do siedzenia, dywan, zagospodarowaliśmy wspólną przestrzeń kwiatami. Niedługo pojawią się w niej także gry planszowe. W tym roku szkolnym udało nam się ustawić jeden automat, drugi zostanie uruchomiony w kolejnym. Podczas warsztatów przyszłościowych wspólnie wybraliśmy: firmę z automatami, przekąski i napoje, rodzaj i kolory puf oraz podkład (dostosowanych do osób z niepełnościami). O kwiaty zadbał szkolny wolontariat, gry planszowe zbierzemy od uczniów oraz w przyszłości zakupimy z dofinansowania rady rodziców.

DOBRA PRAKTYKA: TECHNIKUM ORGANIZACJI I ZARZĄDZANIA W ZESPOLE SZKÓŁ NR 8 IM. STANISŁAWA STASZICA W SZCZECINIE

Obszary współdecydowania:

- ▶ Modernizacja fragmentu szkoły: renowacja toalety męskiej.
- ▶ Wprowadzenie do dokumentów szkolnych postanowienia o corocznie organizowanym procesie wspólnego podejmowania decyzji.

O wyborze metody, którą następnie pracowaliśmy, zdecydowała grupa projektowa licząca 8 osób. Duży wpływ na taki wybór miały warsztaty przeprowadzone przez CEO. To tam poznaliśmy metody/sposoby współdecydowania. Uznaliśmy, że właśnie warsztaty przyszłościowe pozwolą nam zbudować i/lub wzmocnić poczucie wspólnoty oraz odpowiedzialności za szkołę przy

założeniu, że zajmować będziemy się elementami jej infrastruktury.

Po powrocie do szkoły opiekunki na spotkaniu z zespołem projektowym omówiły szczegółowo strukturę warsztatu. Sporządziliśmy syntetyczną „ściąagę”, która przydała się szczególnie na początku późniejszego spotkania. Przed jego rozpoczęciem przedyskutowaliśmy pod kątem potrzeb warsztatowych optymalną organizację pomieszczenia, w którym miał się odbyć warsztat, oraz określiliśmy niezbędne wyposażenie. Wybraliśmy również z zespołu projektowego dwie osoby, które miały samodzielnie moderować spotkanie.

Temat naszego warsztatu brzmiał: *Szkoła to nasze miejsce. Jak będzie wyglądało za 10 lat?* Odpowiedzi na pytania *Jak? Co? Kiedy? Kto?* mieliśmy wypracować w trakcie warsztatu. Przeprowadzenie go miało nam dać również odpowiedź na pytanie, czy proponowany przez nas temat jest ważny dla społeczności szkolnej.

Szeroko zakrojona akcja informacyjna dotycząca projektu pozwoliła nam wzbudzić zainteresowanie uczniów i nauczycieli, co przełożyło się na frekwencję. Korzystając ze spotkania uczniów na forum, podaliśmy informację o warsztatach przyszłościowych, omówiliśmy cele spotkania i poprosiliśmy o skontaktowanie się przewodniczących klasy ze swoimi rówieśnikami, by przez ogólnym spotkaniem przedyskutowali to, co chcieliby zmienić w naszej szkole.

Każda klasa wybrała reprezentantów, którzy mieli uczestniczyć w warsztatach. Na spotkanie przyszło prawie 170 osób, co nas mile zaskoczyło. Zakładaliśmy, że pojawią się po trzy osoby reprezentujące każdą klasę, ale dołączyło do nich wielu uczniów po prostu zaintrygowanych wydarzeniem. Stawili się także dorośli: wicedyrektor, nauczyciele, kierownik gospodarczy, przedstawiciel Rady Rodziców i opiekunki SU.

Przedstawiliśmy obecnym projekt, w którym bierzemy udział oraz wyjaśniliśmy dlaczego tak ważne dla nas jest, aby to właśnie

uczniowie i uczennice mieli/ły realny wpływ na działania podejmowane w szkole. Sam warsztat poprzedziła wizja lokalna, czyli kilkunastominutowy spacer po szkole i ocena aktualnego jej stanu „okiem krytyka”. To pozwoliło określić, które części budynku szkoły i jej otoczenia wymagają renowacji czy modernizacji. Po szkole spacerowało 10 grup. Ich liderzy mieli kartkę i długopis by zapisywać spostrzeżenia. Po powrocie uwagi każdej grupy zostały spisane na plakacie. Obecni/e mogli/ły się zapoznać ze wszystkimi plakatami. Prezentacja obszarów wymagających pilnie modernizacji pokazała, że są to: toaleta męska w zabytkowym budynku szkoły, dziedziniec szkolny i stołówka. Teraz odbyło się jawne głosowanie. Większością głosów do dalszej pracy metodą warsztatu przyszłościowego wytypowane zostało zadanie polegające na kompleksowej renowacji toalety męskiej.

Po tej decyzji nastąpił losowy podział uczestników na grupy robocze. W grupach tworzona była rysunkowa wizja „toalety

marzeń”. Pomysły, które teraz się pojawiały, zostały zebrane na mapach myśli i przedstawione wszystkim na forum. W kolejnym kroku nastąpiło urealnienie naszych wizji: *Co z tego możemy zrobić za środki finansowe, którymi w tej chwili dysponujemy?* Dzięki kierownikowi gospodarczemu dowiedzieliśmy się wtedy, co na co realnie nas stać i podjęliśmy wspólnie konkretne decyzje co do ostatecznego kształtu przyszłej toalety.

Efekty warsztatu zaprezentowaliśmy następnie gronu pedagogicznemu i dyrekcji podczas rady pedagogicznej. Zamieściliśmy również na naszych szkolnych portalach społecznościowych informacje na temat podjętych decyzji. Wychowawcy oraz gospodarze klas zostali poproszeni o przeprowadzenie dyskusji na temat projektu podczas zajęć wychowawczych. Chcieliśmy, aby każdy uczeń dowiedział się o podjętych decyzjach i ewentualnie zaakceptował je.

Dumni jesteśmy z tego, że udało się nam zaangażować społeczność szkolną do

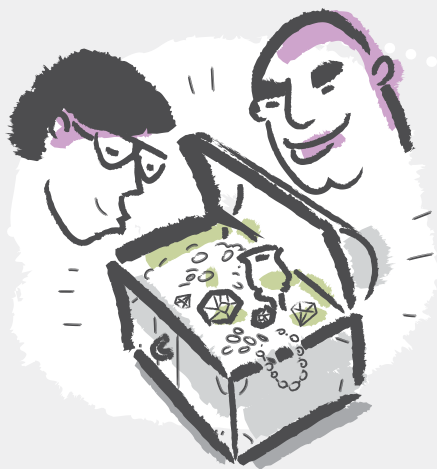
autentycznie wspólnego decydowania o wprowadzeniu zmian. Podczas remontu toalety do działań przystąpiła nie tylko grupa projektowa. Wiele osób spoza niej pomogło np. przy malowaniu ścian. Bezценne jest zwłaszcza to, że uczniowie oraz uczennice naszej szkoły zyskali/ły w wyniku naszej akcji poczucie, że realnie wpływają na przestrzeń szkolną i ich głos się liczy.

BUDŻET PARTYCYPACYJNY (SZKOLNY) – DECYDUJEMY O PRZEZNACZENIU SZKOLNEGO BUDŻETU

Budżet partycypacyjny to sprawdzony w tysiącach szkół na całym świecie sposób na to, aby zaangażować uczniów, rodziców, nauczycieli i personel w podejmowanie decyzji o przeznaczeniu części szkolnego budżetu. Szkoła podejmująca to wyzwanie musi spełniać dwa kluczowe warunki: posiadać wystarczające środki oraz mieć w swojej społeczności osoby, które szczerze zaangażują się w organizację ca-

łego działania. Jeśli chodzi o środki finansowe: powinny to być kwoty, które dają młodym ludziom poczucie wpływu. Ważne jest również, by uruchamiając budżet mieć perspektywę jego kontynuacji w kolejnych latach. Jeśli chodzi o ludzi: sukces przedsięwzięcia zależy w dużej mierze od sprawności osoby pełniącej funkcję koordynatora oraz współpracującego z nią zmotywowanego uczniowskiego zespołu roboczego. Doświadczenie mówi, że optymalny zespół liczy 5–7 osób i składa się z przedstawicieli różnych szkolnych grup.

Projekty uczniowskie przygotowywane w ramach budżetu dotyczą najczęściej szkolnej infrastruktury: materialnych obiektów i urządzeń służących do jej codziennego funkcjonowania. Jednak nic nie stoi na przeszkodzie, by regulaminy dopuszczały także projekty działań edukacyjnych, wychowawczych czy integracyjnych, takich jak organizacja zajęć dodatkowych, warsztaty tematyczne czy ogólnoszkolne imprezy.

Co to takiego?

Budżet partycypacyjny to metoda pozwalająca społeczności szkolnej decydować o przeznaczeniu jakiejś części szkolnych finansów na konkretne pomysły, wynikające bezpośrednio z potrzeb jej członków.

Po co?

- ▶ Aby nauczyć się współdecydowania w ważnych dla społeczności sprawach.
- ▶ Aby dowiedzieć się jak przejść od pomysłu do realizacji działań.
- ▶ Aby rozwijać w uczniach i uczennicach ducha samorządności i proaktywność.

- ▶ Aby rozpoznać niewypowiedziane wcześniej potrzeby członków szkolnej społeczności i odpowiedzieć na nie.

1. Stworzenie zespołu oraz utworzenie regulaminu

Zbieracie osoby gotowe do działania i razem ustalacie oraz spisujecie zasady działania szkolnego budżetu.

2. Generowanie pomysłów na projekty

To proces, który możecie wspierać poprzez: klasowe lub otwarte spotkania warsztatowe służące tworzeniu przez uczennice i uczniów pomysłów projektowych; wasz

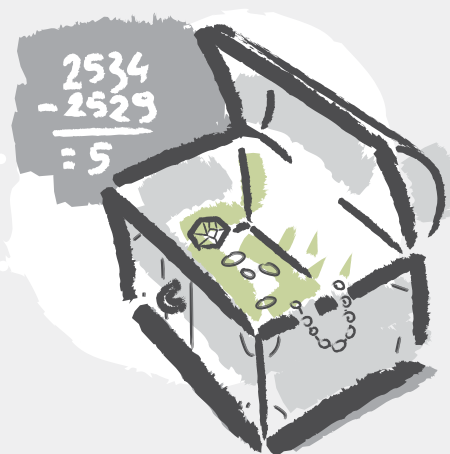
całodzienny dyżur przy tablicy informacyjnej zachęcającej do udziału w konkursie; wspólny spacer badawczy z grupami zainteresowanych po szkole; uruchomienie „ściany pomysłów”, na której każdy może umieścić swoją propozycję projektu, itp.

3. Pisanie i zgłaszanie projektów

Na podstawie warsztatów i regulaminu spisujecie pomysły w formie projektów.

4. Weryfikacja projektów

Wybrany w pierwszym kroku zespół ocenia, czy projekty zostały sformułowane zgodnie z zasadami.

5. Głosowanie na projekty

przez uczennice i uczniów szkoły.

6. Ogłoszenie wyników i wdrażanie zwycięskich pomysłów

które zebrały najwięcej głosów.

7. Podsumowanie szkolnego budżetu

w formie sprawozdania uwzględniającego głosy osób, które realizowały projekty oraz głosujących.

Zobacz także:

Adam Chabiera, Weronika Chodacz, Maria Jagaciak, Katarzyna Pliszczyńska i Mateusz Wojcieszak,

Szkolny budżet partycypacyjny – wskazówki dla początkujących, Fundacja Pole Dialogu oraz Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, Warszawa 2019:

<https://stocznia.org.pl/publikacje/szkolny-budzet-partycypacyjny-wskazowki-dla-poczatkujacych/>

DOBRA PRAKTYKA: SZKOŁA PODSTAWOWA NR 2 W NOWYM DWORZE GDAŃSKIM

Obszary współdecydowania:

- ▶ Konkurs uczniowskich projektów w ramach budżetu partycypacyjnego.
- ▶ Wprowadzenie do dokumentów szkolnych postanowienia o corocznie organizowanym procesie wspólnego podejmowania decyzji.

Przystępując do projektu LSD powołaliśmy zespół roboczy, liczący 11 uczniów, który wspierały 2 opiekunki. Działania w szkole poprzedziły liczne spotkania naszej grupy projektowej oraz wyjazd szkoleniowy do Warszawy. Podczas tego szkolenia, dzięki przykładom, dyskusjom i doświadczeniom warsztatowych, utwierdziliśmy się w przekonaniu, że uczniowie i uczennice mogą w realny sposób współdecydować o pewnych elementach organizacji pracy szkoły oraz podejmować decyzje, które wpływają

na całą społeczność szkolną. Zapoznaliśmy się z metodami partycypacji opisanymi w materiałach przygotowanych przez CEO. Po namyśle wybraliśmy do realizacji budżet partycypacyjny. Uznaliśmy, że jest to działanie stwarzające szansę na oddolne działania, sformułowanie autorskich pomysłów i sfinansowanie ich. Chcieliśmy tym sposobem doposażyć szkolną przestrzeń poprzez realizację projektów uczniowskich, by uczynić ją bardziej przyjazną.

Po powrocie do szkoły odbyliśmy dyskusję w gronie członków zespołu projektowego i ustaliliśmy plan działania. W kolejnym kroku stworzyliśmy regulamin Szkolnego Konkursu Projektów. Tworzenie takiego dokumentu to działanie wymagające na poziomie szkoły podstawowej wsparcia dla młodych ludzi ze strony dorosłych opiekunów. Regulamin musi być napisany prostym i zrozumiałym językiem a zarazem jednoznacznie określać, jak rozwiązywać różne sytuacje pojawiające się podczas

konkursu. Przy tej pracy skorzystaliśmy z doświadczeń innych szkół, które już realizują takie budżety.

Następnie rozpoczęliśmy akcję promocyjną w szkole. Informowaliśmy o konkursie projektów i warunkach przystąpienia do niego za pomocą plakatów, szkolnego Facebooka, Librusa oraz osobiście - chodząc od klasy do klasy.

Pisanie i składanie projektów okazało się świetną okazją do rozwijania samodzielności uczniów i uczennic. Oczywiście, grupy projektowe z najmłodszych klas wymagały pomocy ze strony swoich wychowawców, ale starsi uczniowie przygotowali projekty własnymi siłami. Tylko w przypadku określania kosztorysów, planowania i dokonywania zakupów wszyscy uczestnicy konkursu potrzebowali wsparcia i konsultacji ze strony dorosłych. Wiemy już, że w przyszłym roku udostępniemy chętnym wzór wypełnionego wniosku projektowego by ułatwić to zadanie.

W zorganizowanym przez nas Konkursie Projektów, uczniowie poprzez specjalny formularz przedstawili swoje propozycje działań, zmian w naszej szkole. Ostatecznie do konkursu uczniowie (niektórzy wraz z nauczycielami, niektórzy samodzielnie) zgłosili 9 projektów, z których cztery uzyskały dofinansowanie. W wyniku głosowania realizację wygrały te projekty, które uzyskały najwięcej głosów i na ich realizację pozwolił budżet (co zostało szczegółowo określone w regulaminie).

Nasze działania były zgodne ze sekwencją opisaną w materiale CEO, poświęconemu budżetowi partycypacyjnemu. Zespół projektowy nie zorganizował jedynie spotkań warsztatowych, w trakcie których uczniowie i nauczyciele proponują pomysły na działania. Projekty konkursowe powstawały w poszczególnych klasach, zainteresowani mogli skorzystać z konsultacji z zespołem roboczym i jego opiekunkami. Bardzo się cieszymy, że udało nam naszymi działaniami zaktywizować nasze koleżanki i kolegów. Wszyscy uczniowie naszej szkoły mogą korzystać z zakupionych przedmiotów, zarówno służących do relaksu jak i nauki. Warto zaznaczyć, że do działań włączyli się też rodzice uczniów i niektórzy nauczyciele.

**INSTYTUCJONALIZACJA
ZMIAN – JAK SPRAWIĆ
BY PROCESY DECYZYJNE
W SZKOLE BYŁY
AUTENTYCZNE I TRWAŁE**

Bezpośrednim rezultatem projektu miało być trwałe wzmocnienie uczniowskiego głosu w placówkach. Aby osiągnąć efekt trwałości, należało znaleźć sposób, pozwalający włączyć w obszar kultury szkolnej danej placówki powtarzalne mechanizmy procesów decyzyjnych, gwarantujące autentyczne uczestnictwo uczniów i uczennic⁴. Zespoły projektowe i ich opiekunki/opiekunowie wielokrotnie dyskutowali o tym, od czego zacząć proces kotwienia w życiu szkolnym procesów decyzyjnych, które z sukcesem przećwiczyli podczas trwania programu. Ostatecznie we wszystkich placówkach objętych programem zdecydowano się na podjęcie działań zmierzających do wprowadzenia do regulaminów szkolnych odpowiednich zapisów:

4 Kultura szkolna to utrwalaony sposób działania w szkole (osobowość szkoły) obejmujący normy, niepisane zasady, tradycje, rytuały i oczekiwania budowane w czasie: Terrence E. Deal, Kent D. Peterson, *Shaping School Culture*, Third Edition, John Wiley & Sons, 2016.

Szkoła Podstawowa Nr 2 w Nowym Dworze Gdańskim

Regulamin Samorządu Uczniowskiego

Rozdział V. Laboratorium Szkolnej Demokracji

[...] Zespół projektowy uczniów wraz z opiekunkami szkolnymi [...] zdecydowali się na wdrożenie Szkolnego Budżetu Partycypacyjnego w ramach którego odbył się szkolny konkurs projektów. Działanie to ma odbywać się w każdym kolejnym roku szkolnym. Jednorazowy grant pieniężny został sfinansowany przez Fundację Centrum Edukacji Obywatelskiej. W kolejnych edycjach Szkolnego Budżetu Partycypacyjnego przewiduje się finansowanie szkolnego konkursu projektów z budżetu szkoły. W przypadku braku funduszy na to działanie w danym roku szkolnym zamiennie zostanie zorganizowana debata Open Space lub warsztaty przyszłościowe⁵.

5 <https://cloud7w.edupage.org/cloud?z%3AssTAosVZSsTNQt52uidz-Lb3PjPaE6mq45qbr5fEi4Afq0sSMC2kRxLclzbUj96e%2B>

I Liceum Ogólnokształcące im. Jana Śniadeckiego w Siemianowicach

Statut I LO

§ 20

8. W ramach samorządu uczniowskiego powoływana jest komisja, która ma prawo co najmniej raz w roku szkolnym zorganizować konsultacje uczniowskie w najważniejszych sprawach i przedstawić ich wynik wraz z wnioskami radzie pedagogicznej.
9. Sposób powoływania, długość kadencji oraz kompetencje komisji reguluje „Regulamin Samorządu Uczniowskiego I Liceum Ogólnokształcącego im. J. Śniadeckiego”⁶.

6 <https://cloud7w.edupage.org/cloud?z%3AssTAosVZSsTNQt52uidz-Lb3PjPaE6mq45qbr5fEi4Afq0sSMC2kRxLclzbUj96e%2B>

Technikum Organizacji i Zarządzania w Zespole Szkół nr 8 im. Stanisława Staszica w Szczecinie

Regulamin Samorządu Uczniowskiego

Rozdział XXV. Współdecydowanie uczniów.

§53. 1. Współdecydowanie uczniów odbywa się za pomocą metody warsztaty przyszłościowe. Samorząd Uczniowski przynajmniej raz w semestrze przeprowadza warsztaty w celu podjęcia decyzji w wybranej sprawie. Decyzja zostaje zaprezentowana do akceptacji: radzie pedagogicznej, radzie rodziców i dyrekcji. Ostateczną decyzję podejmuje dyrektor szkoły⁷.

⁷ <http://zs8.szczecin.pl/wp-content/uploads/2022/04/Regulamin-SU-TOIZ-w-Zespole-Szkol-nr-8-rok-szkolny-2020-2021.pdf>

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Wałbrzychu

Regulamin Samorządu Uczniowskiego Szkoły Podstawowej nr 41 w Wałbrzychu przy Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Wałbrzychu

§ 11

1. SW odpowiedzialny jest za uruchomienie corocznego procesu decyzyjnego.
2. SW zobowiązany jest do cyklicznych, corocznych konsultacji poprzedzonych debatą -Open Space, dotyczących obszarów funkcjonowania Ośrodka zgodnie z potrzebami uczniów.
3. SW zapozna i zachęci nowych wychowanków do pracy metodą decyzyjną.
4. Pomocy i wsparcia w tej kwestii udzieli opiekunowie SW.
5. Wychowankowie wdrożą kolejnych członków SW do pracy tą metodą. Wskażą jej skuteczność i możliwości

uczestnictwa we współdecydowaniu w ważnych sprawach wszystkich wychowanków, pracowników i rodziców⁸.

Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 41 im. Żołnierzy Armii Krajowej Grupy Bojowej „Krybar” w Warszawie

Regulamin Samorządu Uczniowskiego

§ 18⁹

1. W każdym roku szkolnym odbywać się będą warsztaty przyszłościowe, dotyczące współdecydowania w podejmowaniu decyzji, dotyczących zagospodarowania przestrzeni wspólnej wewnątrz szkoły, jak i wokół niej.

⁸ https://drive.google.com/file/d/1zPVg-BXOySgI_LI5EQAlwt81d-G5xQ-yG/view

⁹ <https://www.sp41drewniana.edu.pl/p,92,dokumenty-szkolne>

2. Warsztaty prowadzone będą wśród uczniów klas IV-VIII, ich moderatorem będą wybrani przewodniczący klas.
3. Za ich koordynację odpowiedzialna będzie Rada Samorządu Uczniowskiego oraz opiekun samorządu szkolnego.
4. Rada Samorządu Uczniowskiego konsultuje swoje działania z Dyrektorem Szkoły i Radą Rodziców, którzy w miarę możliwości finansowych partycypować będą w kosztach realizacji pomysłów uczniowskich.
5. Warsztaty przyszłościowe zostaną przeprowadzone wyborach opiekuna samorządu uczniowskiego oraz Rady Samorządu Uczniowskiego i Rady Samorządów Klasowych.
6. Przebieg warsztatów podzielony jest na 4 etapy:
 - etap przygotowawczy,
 - etap krytyki,
 - etap utopii,
 - etap realizacji.

KARTA PRACY

.....

JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO WSPÓŁDECYDOWANIA W SZKOLE I WYBRANIA METODY PARTYCYPACYJNEJ

Uruchamiany przez Was w szkole proces współdecydowania będzie składał się z kilku etapów:

1. Rozpoznanie problemów/wyzwań wymagających podjęcia decyzji.
2. Włączenie chętnych w grupę roboczą i komunikowanie się z RP oraz dyрекcją, która wyraża zgodę na przeprowadzenie współdecydowania.
3. Określenie modelu podejmowania decyzji: metody wiodącej i dodatkowych działań.
4. Proces podejmowania decyzji.
5. Analiza wyników.
6. Wypracowanie rozwiązań/rekomendacji.
7. Wdrożenie wybranych rozwiązań/pomysłów.

Poszczególnym krokom towarzyszyć będzie informowanie społeczności o Waszych zamiarach i efektach podejmowanych działań.

Trzy pierwsze etapy przygotowują akt wspólnego podejmowania decyzji i od nich w dużej mierze zależy powodzenie całego przedsięwzięcia. Od czego i jak zatem należy rozpocząć proces Waszego współdecydowania?

A. JAK ROZPOZNAĆ PROBLEMY/WYZWANIA WYMAGAJĄCE PODJĘCIA DECYZJI?

Jeśli przygotowujący przez Was proces decyzyjny dotyczy problemów/spraw już rozpoznanych, możecie przejść do kolejnego etapu.

Jeśli chcecie zidentyfikować problemy/sprawy, które są ważne dla członków Waszej społeczności, przygotujcie się do przeprowadzenia diagnozy ich potrzeb i oczekiwań. Pierwszym narzędziem, jakie przychodzi do głowy osobom zabierającym się do tego dzieła, jest ankieta. Ankiety opatrzyły się wielu ludziom, może zatem sięgniecie

po inne narzędzie badawcze ze względu na jego atrakcyjność dla respondentów?

Przykład narzędzia:

Open Space

Jak to działa?

Metoda opisana w tej broszurze pozwala zorientować się, w których obszarach życia szkolnego uczestnicy widzą potrzebę zmian; hasłem wiodącym spotkania może być np. *Zmiany potrzebne w naszej szkole*.

Przykład narzędzia:

Ściana opinii (gadająca ściana)

Jak to działa?

Tablica/plakat/ściana w publicznej przestrzeni szkoły, na której napiszecie pytanie, które chcecie zadać, dbając o to, by było czym zapisać odpowiedzi.

Przykład narzędzia:**Wywiad grupowy****Jak to działa?**

Spotkanie grupy, której zadacie ważne dla Was pytania; powinno ono odbywać się według przygotowanego scenariusza a dyskusję rejestrujecie za pomocą kamery lub dyktafonu.

Przykład narzędzia:**Spacer badawczy po szkole****Jak to działa?**

Polega na grupowej wędrownicy po zakamarkach placówki, podczas której uczestnicy opisują swoje wrażenia i przemyślenia badaczowi rejestrującemu je.

Przykład narzędzia:**Pytanie na sznurku****Jak to działa?**

We wspólnej przestrzeni badacz wręcza zainteresowanym kartkę z pytaniem, długopis i klamerki, wyjaśniając, że odpowiedź na pytanie należy powiesić na rozwieszonym w tym miejscu sznurku.

Zastanówcie się:

- ▶ W jaki sposób przeprowadzicie rozpoznanie szkolnych problemów/wyzwań wymagających podjęcia decyzji?
- ▶ Kto będzie zaangażowany w to działanie?
- ▶ Komu i w jaki sposób przedstawicie wyniki badania?

Zobacz także:

- ▶ Narzędziownik czyli jak diagnozować, Szkoła z klasą 2.0 <https://www.szkolaz-klasa.org.pl/materialy/diagnoza-potrzeb-jak-przygotowac-przeprowadzic/>

B. NA JAKIM POZIOMIE BĘDZIEMY WSPÓŁDECYDOWALI?

Efektywna partycypacja społeczna wymaga sięgnięcia po użyteczne sposoby umożliwiające przygotowanie i uporządkowanie dyskusji prowadzącej do demokratycznego podejmowania decyzji. Są nimi techniki, metody, modele działania czy strategię. Wszystkie wykorzystane w Waszym procesie składają się na model podejmowania decyzji. Zazwyczaj znajduje się w nim metoda wiodąca (np. OS, WP czy BP – objaśnione niżej), której towarzyszą dodatkowe działania.

Partycypacja w szkole jest zjawiskiem stopniowalnym. Właściwy wybór metody wiodącej, która najlepiej się sprawdzi

w konkretnym procesie współdecydowania, będzie zależał od tego, na jakim poziomie ona zachodzi.

Pierwszym jej poziomem są konsultacje z młodzieżą. Decyzja należy do osób dorosłych, jednak przed jej podjęciem pytają oni młodzież o zdanie i uwzględniają je w swojej decyzji (1,2). Kolejne poziomy obejmują: zaproszenie młodych ludzi do współdecydowania w sposób zaplanowany i sterowany przez dorosłych (3), rzeczywiste partnerstwo i współdecydowanie dorosłych i młodych ludzi, czyli uczestniczenie w procesie podejmowania decyzji na równych prawach (4) oraz samodzielne podejmowanie decyzji przez młodych w sprawach ich dotyczących (5).

Na podstawie poniższej tabeli odpowiedzcie sobie na pytania:

Czy organizowany przez Was proces:

- ▶ będzie konsultacją czy współdecydowaniem?
- ▶ na którym poziomie współdecydowania go lokalizujecie?
- ▶ która metoda wiodąca najbardziej do niego pasuje?

1. Decyzja jest konsultowana z przedstawicielami uczniów

Metody, które mogą być użyteczne w tym procesie

- ▶ Dyskusja
- ▶ Spotkanie otwarte (konsultacyjne)

2. Decyzja jest konsultowana z ogółem uczniów

Metody, które mogą być użyteczne w tym procesie

- ▶ World Café - metoda służąca uporządkowaniu dyskusji
- ▶ Spotkanie otwarte (konsultacyjne)

3. Decyzja jest wspólnie podejmowana przez dorosłych i przedstawicieli uczniów

Metody, które mogą być użyteczne w tym procesie

- ▶ Warsztaty przyszłościowe (WP)
- ▶ Open Space (OS) jako diagnoza przygotowująca do procesu podejmowania decyzji

4. Decyzja jest podejmowana przez ogół dorosłych i ogół uczniów

Metody, które mogą być użyteczne w tym procesie

- ▶ Budżet partycypacyjny (BP) - w przypadku decyzji wymagających finansowania z budżetu szkoły i regulaminu przewidującego udział nauczycieli i uczniów w głosowaniu nad projektami

- ▶ Warsztaty przyszłościowe
- ▶ Open Space jako diagnoza przygotowująca do procesu podejmowania decyzji

5. Decyzję podejmuje ogół uczniów

Metody, które mogą być użyteczne w tym procesie

- ▶ Budżet partycypacyjny (BP) - w przypadku decyzji wymagających finansowania z budżetu szkoły i regulaminu przewidującego udział wyłącznie uczniów w głosowaniu nad projektami
- ▶ Warsztaty przyszłościowe
- ▶ Open Space jako diagnoza przygotowująca do procesu podejmowania decyzji

C. JAK ZBUDUJEMY NASZ SZKOLNY MODEL PODEJMOWANIA DECYZJI?

W tym kroku szukamy odpowiedzi na pytania:

- ▶ Które etapy procesu demokratycznego podejmowania decyzji mogą być zrealizowane przy użyciu głównej metody?
- ▶ Jakich dodatkowych działań/sposobów będziecie potrzebowali, by w całości zrealizować cykl decyzyjny - od wskazania problemu/wyzwania do jego rozwiązania.

W poszukiwaniu odpowiedzi może Was wesprzeć poniższa tabela:

	Czy działanie z tego etapu można zrealizować za pomocą metody wiodącej (tak/nie)	Jakie inne działania i sposoby są potrzebne?
Rozpoznanie problemów/wyzwań wymagających podjęcia decyzji		
Przeprowadzenie publicznej debaty/dyskusji		
Analiza wniosków z debaty/dyskusji		
Wypracowanie propozycji rozwiązań		
Podjęcie decyzji o wyborze rozwiązań do realizacji		
Wdrożenie zmian		
Informowanie społeczności o przebiegu procesu		

D. CZY WASZ MODEL SPEŁNIA KRYTERIA AUTENTYCZNEGO WSPÓŁDECYDOWANIA?

Wszystkie sposoby, którymi się posłużycie w planowanym procesie podejmowania decyzji, składają się na Wasz szkolny model współdecydowania. Przeglądając się temu modelowi, odpowiedzcie sobie na koniec na pytania pozwalające sprawdzić, czy spełnia on kryteria autentycznego i skutecznego współdecydowania.

Czy planowany model na każdym etapie:

- ▶ umożliwia aktywny udział w podejmowaniu decyzji WSZYSTKIM uczniom?
- ▶ umożliwia udział w podejmowaniu decyzji innym grupom wchodzącym w skład społeczności, jeśli zachodzi taka potrzeba (nauczycielom, personelowi, rodzicom)?

- ▶ umożliwia udział w podejmowaniu WAŻNYCH decyzji?
- ▶ jest dostosowany do potrzeb, umiejętności, możliwości wszystkich uczestników?
- ▶ jest atrakcyjny i angażujący dla uczestników?
- ▶ jest możliwy do opisanie i wielokrotnego wykorzystania, także w przyszłości?
- ▶ może zostać włączony w stałą praktykę działania szkoły - zapisany w dokumentach?
- ▶ nie wyklucza nikogo zainteresowanego z udziału?

Jeśli odpowiedzieliście twierdząco, przez Wami wielka szansa na przeprowadzenie w Waszej placówce autentycznie demokratycznego procesu współdecydowania. Powodzenia!

